

Poliisin toimivaltuuksiin ehdotetaan muutoksia

Rikostutkintaa, rikosten estämistä ja muuta poliisin toimintaa säätelevät lait tulisi uudistaa nykyistä täsmällisemmäksi ja kattavammaksi kokonaisuudeksi, ehdottaa oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön asettama toimikunta. Mietintöön sisältyy kuusi eriävää mielipidettä, joista laajin on kahden asianajajaedustajan laatima lausuma.

Toimikunta luovutti toukokuussa mietintönsä esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilakien kokonaisuudistukseksi. Tuhatsivuinen mietintö on laadittu hallituksen esityksen muotoon ja sisältää lakiehdotukset perusteluineen.

Uudistuksen tarkoituksena ei ole sääntää poliisille uusia toimivaltuuksia vaan koota hajanaisiksi paisunut nykysääntely yhdeksi johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Sääntelyä on tarkoitettu siten, että aiempia pakkokeinoja on pilkottu osiin ja rajatapauksia on otettu sääntelyn piiriin. Lakiin tulisi nyt uuteen säännökset laite-etsinnästä ja valvotusta läpikäytystä, joita on jo vuosia toteutettu.

Kolmenlaista kotietsintää

Kotietsintä esitetään jaettavaksi yleiseen kotietsintään, erityiseen kotietsintään ja paikanetsintään. Yleinen kotietsintä tapahtuisi kotirauhan piirissä, ja erityiset kotietsinnät paikoissa, joissa on syytä olettaa olevan takavarikkokiellojen alaista materiaalia. Paikanetsinnät kohdistuisivat esimerkiksi toimistoihin ja ajoneuvoihin.

Asianajotoimisto olisi paikka, jonne voitaisiin tehdä vain erityinen kotietsintä. Tällöin etsinnässä olisi mukana riippumaton etsintäasiamies. Jos hän katsoo jonkin poliisia kiinnostavan kohteen olevan takavarikkokiellon alaista, kohde sinetöidään ja kysymys takavarikkokiellon soveltuvuudesta saatetaan tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Kotietsinnän laillisuutta ei voisi mietinnön mukaan saattaa jälkikäteen tuomioistuimen arvioitavaksi. Tästä asianajajaedustajat olivat eri mieltä ja viittasivat ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuihin.

Takavarikon osalta vaihtoehtoksi tulisi kopiointi. Esimerkiksi kirjanpitoaineisto ensisijaisesti vain kopioitaisiin tutkinnan tarpeisiin ja alkuperäinen palautettaisiin. Kopioiden suhteen pakkokeinon kohteella olisi ehdotuksen mukaan oikeus vaatia, toisin kuin nykyisin, kopioiden hä-

vittämistä, mutta varsinaista syytteen nostamisen määräaika ei kopiointiin enää jatkossa kytkettäisi.

Vahinkojen korvaaminen

Uutuutena mietintöön on sisällytetty säännöksiä valtion vahingonkorvausvelvollisuudesta. Nykyisin vain aiheettomaksi osoittautunut vapaudenriisto ja sivulliselle aiheutetut vahingot korvataan. Mietinnön mukaan kaikki aiheettomiksi osoittautuneet pakkokeinot oikeuttaisivat tietyin rajoituksin korvauksiin niillä aiheutetuista vahingoista. Sisäasiainministeriö vastustanee jatkossa tällaisen lain säätämistä.

Kiistakysymyksenä tulevassa jatkovalmistelussa ja eduskuntakäsittelyssä on varmasti asianosaisjulkisuus ja sitä koskevat oikeussuojakysymykset. Mitä tietoja rikosasian asianosaisella on oikeus saada, kun tutkinta on valmistunut? Miten menetellään, jos poliisi ei suostu antamaan tietoja? Tällä hetkellä korkeimman hallinto-oikeuden kanta on se, että esimerkiksi televalvonta- ja telekuuntelutiedot eivät kuulu julkisuuslain soveltamisalaan, joten asianosaisella ei ole lakiin perustuvaa oikeutta saada nähtäväkseen sellaisia teletietoja, joita poliisi ei jostain syystä halua paljastaa.

Asianajajaliiton rikos- ja prosessioikeuden asiantuntijaryhmä on laatinut liiton lausunnon mietintöön. Asiantuntijaryhmä siirsi liiton hallituksen ratkaistavaksi sen, miten suhtaudutaan toimittajien lähdesuojan heikennesytykseen, joka mietintöön sisältyy. Liiton hallitus päätti vastustaa esitystä. Keskustelussa oli esillä huoli siitä, että kärjää-oikeudet ovat tähän asti ilman tarvittavaa kritiikkiä hyväksyneet poliisin pakkokeinohakemukset (ks. esim. KKO 2009:54). Tilastot osoittavat, että lähes kaikki hakemukset hyväksytään. Jos lähdesuojan murtaminen mahdollistettaisiin poliisin pyynnöstä, voisi se johtaa jälleen kerran liian lepsuun käytäntöön.

Asianajajaliiton lausunto:
www.asianajajaliitto.fi/lausunnot